

páthoszá»-ról. — A 367. lappal kapcsolatban mi is szeretnők elmondani nézetünket az érzelmi kompozícióról, a logikaival szemben. Megemlíthetnők, hogy Petőfi merengő hangulatai talán nem mindig a fáradság lírai jelenségei, olykor csak az erély időleges leszereltségének a lélekállapotát jelzik. De ilyen eszmecserekre nincs terünk. A könyvvel hosszú időn át foglalkoznia kell minden Petőfi-kommentárnak és kritikának. Ezúttal csupán néhány apróságot jegyzek meg. Épen mert Horváth kitűnően ír es példájával hatni fog, szóvá teszem, hogy miért írja: *pellengérré* (206. l., *pellengérré h.*), *húmorá* (mindig), *elmélyedjék* (165., ez tán provincialismus), *sújtólásait* 32. l., *stylizált* (a latinban is *i*-vel van a szó); *hányt-vetett* életpálya (36., 116. l., inkább: *hányatott*; *hányt-vetett* = *dib-dáb*), *elárulják* költői értéküket (53.), *eleven* életet árul el (54.). De ezeken kívül alig tudnék valamit felhozni. Horváth igen gondos és jó magyar nyelvérzékű, nagy műveltségű stilszta. Műnyelvében is ment tud lenni mindenféle modernkedéstől, nem csinál egy sereg *-ás -és* végű elvont szót, még a különben tűrhető meglátást sem használja. Becsületes magyar nyelven ír, de ritka finomsággal és egyénileg. Mostani könyvének előreláthatólag korszakos jelentősége lesz a Petőfi-irodalomban.

NÉGYESY LÁSZLÓ.

A százéves Petőfi. Jellemrajz. Írta *Szigetvári Iván*. Budapest, Székási Sacelláry Pál kiadása. 1922. N. 8-r. 272 l.

E könyv nem méltó a nagy Petőfi-ünnephez. Szigetvári jellemrajznak mondja művét, de az olvasó inkább a szerző jellemrajzának fogja tartani. Tele van fő-, közép- és alfejezetekkel, részletes és általános jellemzéssel, a mű közepén egy életrajzzal, tömérdek kisebb-nagyobb fiókkal és skatulyával, melyekben Szigetvári részben ósdi holmit, részben hamis árút kínál olvasójának. A sok felosztásban és rendszerezésben aztán elvész maga a rendszer, s az egész könyv oly labirinth lesz, melyben a bolyongásban ugyancsak jártas Petőfi maga is eltévedne. A könyv abból a tévedésből született, hogy az anyaggyűjtő írónak képzelte magát. Szigetvári helyesebben tette volna, ha könyvéből mindazt, a mit már mások elmondtak, elhagyja s csak azt veszi fel, a mit régi, hozzáférhetlen folyóiratokból maga ásott ki. Koronként megdöbbenő esztétizálását természetesen szintén ki kellett volna hagynia s ez esetben *Adalékok Petőfi jellemzéséhez* címmel igen derék kis füzetet bocsáthatott volna közre e hatalmas, de egészen értéktelen kötet helyett, melyben bosszantóan iskolás vagy hihetetlenül naiv fordulatokkal füz egymáshoz fölösleges, aprólékosan üres vagy épen megtévesztő és veszedelmes fejtegetéseket! Sőt izléstelenségében még azt sem állja meg, hogy nevéstéges módon ne bírálja, vagy laposan ne gúnyolja Petőfit.

De hádd beszéljen helyettem a szerző.

«Az *Ereszkedik le a felhő* tartalma ez: bús őszi este, szakad az eső, hull a fa levele, a fülemile búsan énekel. Tehát a bús természet leírása arra szolgál,» — fedezi fel örömmel Szigetvári — «hogy a költő nagy bújának kifejezője legyen. Ez az érzelem és természet párossága. Ugyanezt találjuk a *Száll a felhőben* is. A felhő és a nap nyugatra száll, a merre az én rózsám van. (A szerzőé, vagy a költőé?) Mondd meg neki felhő, hogy az én

szívem oly bús, mint te, mondd meg neki nap, hogy úgy ég a szívem mint te. *Az egyik hasonlat lehetne találébb is. Mért bús a felhő? Valószínűleg, mert gyakran sár»¹ (!) — S mit szóljunk, mikor Szigetváriban felülkerekedik a tanár — tegyük hozzá: rossz tanár — s Lessing Laokoon-elméletét húzza rá Petőfi tájképeire? Arra nem gondol, hogy Lessing szavai a XVIII. századi francia és német leíró költészet terjedtségét, szárazságát, élettelenességét joggal illetik s Petőfi eleven rajzú tájképeire egyáltalán nem vonatkozhatnak. «Petőfi — mondja Szigetvári — bizonyosan nem ismerte Lessing szabályait, helyes érzéke azonban legtöbbször megóvta a hibától. Legtöbbször, de nem mindig. *Az Alföld és Kiskunság* nem költői, hanem festői leírások, térben egymás mellé helyezett részekkel, még pedig, a mi szintén hiba, sok résszel. Az eredmény az, hogy hiába olvasom őket újra és újra, nem marad kép a lelkemben, azt a benyomást kivéve, hogy a költő ugyanaz.» — Szabad-e ilyen korlátolt ízléssel könyvet írni Petőfiről? Mennyivel jobban tette volna Szigetvári, ha ily hiányos esztétikai érzékkel szerényen megmarad az adatgyűjtő becsületes munkájánál! — «A *Tisza* sem elsősorú alkotás; — folytatja — leírással kezdődik, a mely némileg festői jellegű. Utána érzelem és reflexió a természet szépségéről, az igazi hatás azonban a végén van a szelid és a tenger-módra megáradó Tisza ellentétében. Ha a költő egyedüli tárgyul ezt az ellentétet választotta volna, tetemesen rövidebb, de hatásosabb verset írt volna.» (!) Ajánlom Szigetvári-nak, forgassa egy kissé Voinovich Géza Petőfi-kiadását, mely több író véleményét közli a *Tiszáról*. Valamelyik tán föltárja neki e költemény szépségeit.*

Az is igen mulatságos, mikor szerzőnk «vétkesnek» (65. l.) találja költőnkét abban, hogy bordaljai nem őszinték. Itt ismét a nyárspolgár ízlése tolatodik az esztétika területére, mely csak azt tartja a költészetben igaznak és őszintének, a mi a valóságnak *tényleg* megfelel. Szigetvári felejtí, hogy nem az a fontos: Petőfi szerette-e a bort, hanem hogy a bordalok őszintén *hatnak-e*. Lehet valaki még oly részeges, bordaljai mégis hamisan hathatnak. A költő őszinteségének e filiszteri értelmezése alapján Szigetvári azért is megróhatná Petőfit, hogy nem volt örült, jóllehet megírta *Az örültet*.

Tovább lapozva szerzőnk könyvében, megdöbbenéssel értesülünk (174. l.), hogy «bármily nagy ember is Petőfi, csak ember, hibákkal, fogyatkozásokkal. *Túlzott magyarsága, nemzete bálványozása költeményeiben is nem egyszer kellemetlenül érint.*» Ma, a mikor az ifjúságnak azt tanítjuk, hogy nem lehet eléggé szeretni a hazát, Szigetvári megrója a költőt, hogy a nemzet múltjáról «hamis képet fest» e verssel: «Szégyen, szégyen! egykor mi valánk a sorsnak számadó könyvében a legelső szám!» Oknyomozó történeti tárgyilagosságot kíván szerzőnk egy lírai költőtől, a ki forradalmi hangú verseivel akarja felrázni tétlen nemzetét!

Petőfi stílusáról szólva is lehetetlen részletekbe téved szerzőnk, s esztétizálása itt egy színvonalon áll Horváth István délibábos nyelvészetével. A tropusokat pl. 12 osztályba raktározza, fogalomkörök szerint. Mutatóul csak egyipár ilyen osztály czímét írom ide: Állatvilág, Ásványország. Foglalko-

¹ A kiemelés tőlem való.

zások. Rokonság, Evés-ivás. Költészet és szám stb. Az «Evés-ivás» tropusaira példa:

S mohó étvággal megrohantok minket,
Miként a holló a holttestre száll.

A foglalkozások tropusaira:

Kedvemnek ha magja volna
Elvetném a hó felett

S ha kikelne, rózsaeردő
Koszorúzná a telet.

Mi ebben a «foglalkozás»? — A vetés! Erre enged legalább következtetni egy másik tropus: «Folyvást *arat* határidon két kézzel az enyészet.» Az ilyen «eszthétizálás» lehet igen fáradságos munka eredménye, de époly haszontalan, mintha Petőfi költeményeiben a magánhangzókat és mássalhangzókat olvassuk össze.

Azt hiszem, elég e szemelvényekből. Nem kerestem őket: a könyv forgatása közben ötlöttek fel. Egy-két megjegyzést azonban meg kell még tennem. Az lenne természetes, hogy minden kritikai író oly költő méltatására vállalkozzék, a kivel némi benső rokonságot érez: a költő tehetségének legalább a csirája éljen a kritikushan. A kinek nincs érzéke a nyelv tömör ereje s bűgő zenéje iránt: sohasem fogja kellőképen méltányolni Aranyt; a kinek nincs szeme és szárnya Vörösmarty pažar ragyogása és repülése követésére, az, hasítsa bár a költő a felhőket: lent marad a földön. Petőfinék csodálatos érzéke volt a belső rend iránt, s a hangulat minden költeményében nyilegyenesen fut célja felé. Emellett, míg Arany nyelv-művész volt: Petőfi *stílművész*. Azt várnók tehát, hogy a ki «jellemrajzoló» tollával felé közeledik: a belső formával és stílérzékkel, ha még oly távolról is, de rokonságban legyen; már csak azért is, hogy így a költő fegyverzetét mint «szakértő» vizsgálja meg. Sajnálattal állapítjuk meg, hogy Szigetvári könyvében e tulajdonságoknak semmi nyoma sincs: formátlan műve oly pongyolán és lomposan írott, hogy magyarázatai a költő egy-egy idézett verse után úgy hatnak, mintha művész játékát kísérné süket falusi kontrás. Ez a stílus a maga fesztelenül félszeg, köznapi, szinte kedélyesen pöre és biczegő mondataival eleinte bánt, majd szánalmat kelt, végül mulattat s önkénytelenül csalja tollamra a szójátékot, hogy szerző «A komikum elmélete» után ime a komikumot gyakorlatban adja.

Szigetvári *Petőfije* a százados ünnepen akaratanul is ünneprontás.

HARTMANN JÁNOS.

Földessy Gyula: Ady-tanulmányok. Ethika-könyvtár. Budapest, 1921. 8-r., 189 l.

Földessy Gyula Ady-tanulmányai ismét felújítják emlékezetünkben azokat a szenvedélyes vitákat, melyek Ady Endre sírja felett indultak meg. Ady költészetének beavatottjai nem ismertek határt rajongásukban, s hogy Ady költői nagyságát minél inkább kiemelhessék, a magyar líra múltját ki akarták törölni a köztudatból. Annál nagyobb volt az ellenhatás. A nemzet nagy része nem értette meg a rejtelmes verseket s bántó ellentmondásokat talált a költői világnézet elemei: a nyomor tisztelete s az örökös kéjmámor